Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 18 december 2025 *

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Oskäliga villkor i konsumentavtal – Direktiv 93/13/EEG – Artiklarna 6.1 och 7.1 – Den nationella domstolens prövningsrätt och skyldigheter – Påföljdsklausul – Ingen ex officio-prövning av om avtalsvillkoret är oskäligt – Rättskraft – Effektivitetsprincipen – Artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Åberopande av att ett avtalsvillkor är oskäligt i ett mål som förvisats till en annan domstol efter underröjande av underinstansens dom med anledning av ett kassationsöverklagande”

I mål C-320/24,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen, Italien) genom beslut av den 26 april 2024, som inkom till domstolen den 30 april 2024, i målet

CR,

TP

mot

Soledil Srl, föremål för offentligt ackord

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden I. Jarukaitis samt domarna N. Jääskinen och R. Frendo (referent),

generaladvokat: N. Emiliou,

justitiesekreterare: handläggaren C. Di Bella,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 26 februari 2025,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– CR och TP, genom J.-S.F. Bartolomei, avvocato,

* Rättegångsspråk: italienska.

– Italiens regering, genom S. Fiorentino och G. Palmieri, båda i egenskap av ombud, biträdda av M. Cherubini, och C. Colelli, avvocati dello Stato,

– Europeiska kommissionen, genom P. Kienapfel och D. Recchia, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 19 juni 2025 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 6.1 och 7.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169) samt artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan, å ena sidan, CR och TP, vilka är konsumenter som enligt ett preliminärt avtal om överlåtelse hade utfäst sig att förvärva en fastighet *(contratto preliminare di compravendita immobiliare)*, och, å andra sidan, Soledil Srl, som är föremål för offentligt ackord, som enligt samma preliminära överlåtelseavtal hade förbundit sig att sälja fastigheten. Målet rör en begäran om hävning av det preliminära avtalet om överlåtelse av fastigheten och frågan om huruvida en i det preliminära överlåtelseavtalet intagen påföljdsklausul var att anse som giltig.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 I tjugofjärde skälet i direktiv 93/13 anges följande:

”Medlemsstaternas domstolar eller förvaltningsmyndigheter måste förfoga över lämpliga och effektiva medel för att förhindra fortsatt tillämpning av oskäliga villkor i konsumentavtal.”

4 I artikel 6.1 i detta direktiv anges följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren.”

5 I artikel 7.1 i nämnda direktiv föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall se till att det i konsumenternas och konkurrenternas intresse finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter.”

Italiensk rätt

Konsumentlagen

6 I artikel 33 i Decreto legislativo n. 206, recante codice del consumo a norma dell'articolo 7 della legge 29 luglio 2003, n. 229 (lagstiftningsdekret nr 206 om konsumentlagen i den mening som avses i artikel 7 i lag nr 229 av den 29 juli 2003) av den 6 september 2005 (ordinarie tillägg till GURI nr 235 av den 8 oktober 2005), genom vilket direktiv 93/13 införlivades med den italienska rättsordningen, föreskrivs följande i punkterna 1 och 2:

"1. Villkor i ett avtal som ingås mellan en konsument och en näringsidkare ska anses vara oskäliga om de, trots god tro, medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

2. Avtalsvillkor ska presumeras vara oskäliga till dess att motsatsen har bevisats, om de har till syfte eller verkan att

…

f) den konsument som inte fullgör eller är i dröjsmål beträffande sina skyldigheter blir skyldig att betala ett uppenbart oskäligt belopp i skadestånd, straffavgift eller liknande,

…"

7 I artikel 36.1 och 36.3 i denna lag föreskrivs följande:

"1. Avtalsvillkor som anses vara oskäliga i enlighet med artiklarna 33 och 34 är ogiltiga, men avtalet fortsätter att gälla i övrigt.

…

3. Ogiltighetsverkan gäller enbart till förmån för konsumenten. Frågan om ogiltighet får tas upp ex officio av domstolen."

Civillagen

8 Enligt artikel 1384 i Codice civile (civillagen) kan domstolen i enlighet med vad som är skäligt, med beaktande av det intresse som borgenären hade av att förpliktelsen uppfylldes, sätta ned straffavgiften om huvudförpliktelsen delvis har uppfyllts eller om straffavgiften är uppenbart orimlig till sitt belopp.

Civilprocesslagen

9 I artikel 384 andra stycket i Codice di procedura civile (civilprocesslagen), med rubriken "Avgörande av rättsfråga med prejudikatvärde och avgörande i sak", föreskrivs följande i andra stycket:

"När [Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen, Italien)] bifaller ett kassationsöverklagande ska den undanröja underinstansens dom och förvisa målet till en annan domstol eller en annan dömande

sammansättning – som ska rätta sig efter avgörandet av rättsfrågor med prejudikatvärde och, under alla omständigheter, vad som i övrigt fastställts av Högsta domstolen – eller själv avgöra målet i sak när det inte föreligger behov av någon ny prövning av faktiska omständigheter.”

10 I artikel 394 i civilprocesslagen, med rubriken ”Förfarandet vid förvisning”, anges följande:

”…

När målet förvisas till en annan domstol eller en annan dömande sammansättning behöver redan avlagd avgörande edsförsäkran inte upprepas, men parterna får inte framställa andra yrkanden än de som de framställde i den instans där den undanröjda domen meddelades, såvida inte behovet av nya yrkanden följer av domen om undanröjande.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

11 Under år 1998 förband sig CR och TP att förvärva en fastighet genom att sluta ett preliminärt avtal om överlåtelse med Soledil, tilltänkt säljare enligt detta avtal. CR och TP erlade i enlighet med det preliminära avtalet om överlåtelse en handpenning till Soledil på cirka 72 870 euro. Artikel 7 i det preliminära avtalet om överlåtelse innehöll en påföljdsklausul som innebar att om de avtalsparter som åtagit sig att förvärva fastigheten underlät att underteckna det slutliga köpeavtalet, kunde säljaren som påföljd innehålla handpenningen.

12 Det slutliga köpeavtalet blev aldrig undertecknat, och en tvist om det preliminära avtalet om överlåtelse underställdes en skiljenämnd som genom skiljedom av den 29 juli 2002 upphävde det preliminära avtalet om överlåtelse på grund av de tilltänkta köparnas avtalsbrott. Köparna ålades att återlämna den aktuella fastigheten och parallellt med detta förpliktades den tilltänka säljaren att återbetala hela handpenningen.

13 Genom en dom som meddelades år 2009 ogiltigförklarade Corte d’appello di Ancona (Appellationsdomstolen i Ancona, Italien) skiljedomen på processuella grunder och avgjorde tvisten i sak. Appellationsdomstolen ålade de tilltänkta köparna att återlämna den aktuella fastigheten och förpliktade den tilltänkta säljaren att återbetala handpenningen. Vidare förordnade domstolen, med stöd av artikel 1384 i civillagen, att straffavgiften enligt artikel 7 i det preliminära avtalet om överlåtelse (se ovan punkt 11) skulle sättas ned till ett belopp som endast motsvarade räntan på handpenningen.

14 Genom en dom som efter överklagande meddelades år 2015 undanröjde Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen) domen från Corte d’appello di Ancona (Appellationsdomstolen i Ancona) på grund av bristande motivering av beslutet att sätta ned straffavgiften.

15 Målet förvisades därefter till Corte d’appello di Bologna (Appellationsdomstolen i Bologna, Italien).

16 Nyss nämnda domstol konstaterade i sin dom, meddelad år 2018, att det förvisade målet endast rörde tillämpningen av påföljdsklausulen i artikel 7 i det preliminära avtalet om överlåtelse, eventuell nedsättning av den tillämpliga straffavgiften och fastställandet av om den otillåtna besittningen av fastigheten tillfogat den tilltänkta säljaren en mer omfattande skada. Domstolen slog bland annat fast att straffavgiften på cirka 72 870 euro var orimligt hög. Den satte därför ned det belopp som de tilltänkta köparna skulle betala i straffavgift till 61 600 euro.

17 De tilltänkta köparna överklagade domen till Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen), som är den hänskjutande domstolen i det förevarande målet, och gjorde bland annat gällande att denna påföljdsklausul var ogiltig på grund av att den innebar att de påfördes en uppenbart orimligt hög straffavgift och därmed utgjorde ett oskäligt avtalsvillkor i den mening som avses i den nationella lagstiftningen om konsumentskydd. De anser att Corte d'appello di Bologna (Appellationsdomstolen i Bologna) under dessa omständigheter borde ha ogiltigförklarat artikel 7 i det preliminära avtalet om överlåtelse ex officio.

18 Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen) konstaterar att principen om rättskraft enligt nationell lagstiftning innebär hinder mot att en fråga om huruvida ett påstått oskäligt avtalsvillkor är ogiltigt – som inte har åberopats eller prövats ex officio inom ramen för den första lagenlighetskontrollen och som ofrånkomligen är oförenlig med innebörden av den dom som undanröjt avgörandet i sak – prövas vid en andra lagenlighetskontroll.

19 Vidare anger Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen) att den redan, i enlighet med EU-domstolens praxis avseende effektivitetsprincipen vad gäller de rättigheter som konsumenterna tillerkänns i direktiv 93/13, har slagit fast att rättskraftsprincipen inte gäller inom ramen för summariska förfaranden om betalningsföreläggande när den åberopade exekutionstiteln inte har bestritts och inte innehåller någon motivering till varför de aktuella avtalsvillkoren inte är att betrakta som oskäliga.

20 Under dessa omständigheter beslutade Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen) att vilandeförklara målet och att hänskjuta följande fråga till EU-domstolen för förhandsavgörande:

”Ska artiklarna 6.1 och 7.1 i rådets direktiv [93/13] och artikel 47 i [stadgan] tolkas så,

a) att de utgör hinder för tillämpningen av nationella processrättsliga principer som innebär att en prejudiciell fråga rörande ett [påstått oskäligt] avtals[villkors] ogiltighet, vilken inte har åberopats eller prövats ex officio i den instans som prövar lagenligheten och vilken är logiskt oförenlig med innebörden av domslutet i den dom som undanröjer underinstansens avgörande i sak, inte kan prövas under förfarandet vid den domstol till vilken målet förvisas och inte heller i samband med den lagenlighetsprövning i Högsta domstolen som den domstolens dom på parternas begäran kan bli föremål för,

b) även i ljuset av att konsumenterna har förhållit sig fullständigt passiva i och med att de inte gjorde gällande att de oskäliga villkoren skulle vara ogiltiga eller verkningslösa förrän i samband med det andra kassationsöverklagandet, efter prövningen i den domstol som hade fått målet förvisat till sig efter domen om undanröjande,

c) och särskilt mot bakgrund av konstaterandet att en påföljdsklausul är uppenbart oskälig, vars belopp [Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen)] i samband med sin lagenlighetsprövning hade funnit skulle sättas ned på ett annat sätt i enlighet med lämpliga kriterier (vad gäller beloppet), och även därför att konsumenterna inte hade åberopat påföljdsklausulens oskälighet (vad gäller principen) förrän efter det att den domstol som hade fått målet förvisat till sig hade meddelat sin dom?”

Prövning av tolkningsfrågan

21 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13, i ljuset av artikel 47 i stadgan, ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken tillämpningen av principen om rättskraft gör det omöjligt för en nationell domstol som prövar ett mål som har förvisats till den efter undanröjande av en dom med anledning av ett kassationsöverklagande, att ex officio pröva huruvida ett påstått oskäligt avtalsvillkor är ogiltigt, när konsumenten inte har åberopat grunden avseende avtalsvillkorets oskälighet under de föregående skedena av domstolsförfarandet, och när de nationella domstolarna under det förfarande som lett fram till domen om undanröjande med anledning av ett kassationsöverklagande inte ex officio har prövat frågan om villkorets ogiltighet.

22 Det framgår av fast rättspraxis att det skyddssystem som införts genom direktiv 93/13 grundar sig på tanken att konsumenten intar en underlägsen ställning i förhållande till näringsidkaren i fråga om såväl förhandlingsförmåga som informationsnivå (dom av den 17 maj 2022, SPV Project 1503 m.fl., C-693/19 och C-831/19, EU:C:2022:395, punkt 51 och där angiven rättspraxis).

23 Med hänsyn till detta underläge som konsumenten befinner sig i föreskrivs det i artikel 6.1 i direktiv 93/13 att oskäliga villkor inte är bindande för konsumenten. Detta är en tvingande bestämmelse som har till syfte att ersätta den formella jämvikt mellan avtalsparternas rättigheter och skyldigheter som följer av avtalet med en verklig jämvikt så att parterna blir jämbördiga (dom av den 17 maj 2022, SPV Project 1503 m.fl., C-693/19 och C-831/19, EU:C:2022:395, punkt 52 och där angiven rättspraxis).

24 De nationella domstolarna har en skyldighet att, så snart som de har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga i detta hänseende, ex officio bedöma huruvida ett avtalsvillkor, på vilket direktiv 93/13 är tillämpligt, är oskäligt och därigenom kompensera för obalansen mellan konsumenten och näringsidkaren (dom av den 14 mars 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 46, och dom av den 17 maj 2022, SPV Project 1503 m.fl., C-693/19 och C-831/19, EU:C:2022:395, punkt 53).

25 Direktiv 93/13 kräver dessutom, såsom framgår av artikel 7.1 jämförd med tjugofjärde skälet, att medlemsstaterna föreskriver lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter (dom av den 26 juni 2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, punkt 44, och dom av den 17 maj 2022, SPV Project 1503 m.fl., C-693/19 och C-831/19, EU:C:2022:395, punkt 54).

26 I avsaknad av unionsbestämmelser på området omfattas processuella regler som syftar till att säkerställa skyddet av de rättigheter för enskilda som följer av unionsrätten av medlemsstaternas interna rättsordning i enlighet med principen om medlemsstaternas processuella autonomi. Dessa regler får dock inte vara mindre förmånliga än de som gäller för liknande situationer som regleras av nationell rätt (likvärdighetsprincipen) och inte utformas så att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen) (dom av den 17 maj 2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, punkt 22 och där angiven rättspraxis).

27 Domstolen har inte tagit del av några omständigheter som ger anledning att betvivla att den lagstiftning som är aktuell i det nationella målet är förenlig med likvärdighetsprincipen.

28 Vad gäller effektivitetsprincipen följer det av domstolens praxis att varje fall där frågan uppkommer huruvida en nationell processuell bestämmelse medför att det blir omöjligt eller orimligt svårt att tillämpa unionsrätten ska bedömas med beaktande av bestämmelsens funktion i förfarandet samt förfarandets förlopp och särdrag betraktade som en helhet, i förekommande fall med beaktande av de principer som ligger till grund för det nationella domstolssystemet, såsom skyddet för rätten till försvar, rättssäkerhetsprincipen och principen om en ändamålsenlig handläggning (dom av den 17 maj 2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, punkt 28 och där angiven rättspraxis).

29 EU-domstolen har dessutom preciserat att medlemsstaternas skyldighet att säkerställa att de rättigheter som enskilda har enligt unionsrätten är effektiva även innebär, bland annat såvitt gäller de rättigheter som följer av direktiv 93/13, ett krav på ett effektivt domstolsskydd, vilket bekräftas i artikel 7.1 i detta direktiv och även har stadfästs i artikel 47 i stadgan, som bland annat gäller för fastställandet av de processuella reglerna för väckande av en talan som grundar sig på sådana rättigheter (dom av den 17 maj 2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, punkt 29 och där angiven rättspraxis).

30 Domstolen har härvid slagit fast att i avsaknad av en effektiv kontroll av huruvida villkoren i det berörda avtalet eventuellt är oskäliga, kan iakttagandet av de rättigheter som följer av direktiv 93/13 inte säkerställas (dom av den 17 maj 2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, punkt 30 och där angiven rättspraxis).

31 Härav följer att de villkor som fastställs i nationell rätt, till vilka det hänvisas i artikel 6.1 i direktiv 93/13, inte får påverka innehållet i konsumenternas rätt, enligt denna bestämmelse, att inte vara bundna av ett villkor som anses oskäligt (dom av den 17 maj 2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, punkt 31 och där angiven rättspraxis).

32 Det ska i detta avseende erinras om att principen om rättskraft har stor betydelse i såväl unionsrätten som de nationella rättsordningarna. EU-domstolen har nämligen redan konstaterat att det för att säkerställa såväl en stabil rättsordning och stabila rättsförhållanden som en god rättskipning, är viktigt att domstolsavgöranden som vunnit laga kraft inte längre kan angripas efter det att tillgängliga rättsmedel har uttömts eller fristerna för dessa har löpt ut (dom av den 9 april 2024, Profi Credit Polska (Återupptagande av ett genom lagakraftvunnet domstolsavgörande avgjort mål), C-582/21, EU:C:2024:282, punkt 37 och där angiven rättspraxis).

33 EU-domstolen har även slagit fast att när en nationell domstol i en tidigare prövning av ett omtvistat avtal som har utmynnat i ett rättskraftigt avgörande, ex officio har prövat endast ett eller några av villkoren i avtalet mot bakgrund av direktiv 93/13, ålägger således detta direktiv en nationell domstol att, på begäran av parterna eller – för det fall den förfogar över sådana uppgifter om de faktiska och rättsliga omständigheterna som är nödvändiga i detta hänseende – ex officio, bedöma huruvida de andra villkoren i avtalet är oskäliga. Om någon sådan kontroll inte gjordes, skulle konsumentskyddet nämligen bli ofullständigt och otillräckligt och det skulle inte utgöra ett lämpligt eller effektivt medel för att hindra fortsatt användning av sådana villkor, vilket strider mot bestämmelsen i artikel 7.1 i direktiv 93/13 (dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 52 och där angiven rättspraxis).

34 Däremot har skyddet säkerställts om den behöriga domstolen under handläggningen av det första målet gjorde en prövning av huruvida villkoren i det aktuella avtalet var oskäliga, denna prövning, som motiverades åtminstone kortfattat, inte visade att det förelåg något oskäligt villkor och konsumenten vederbörligen informerades om att denne, om något överklagande inte gavs in

inom den i den nationella rätten föreskrivna tidsfristen, inte längre skulle ha rätt att vid ett senare tillfälle göra gällande att dessa villkor eventuellt är oskäliga (dom av den 7 november 2024, ERB New Europe Funding II, C-178/23, EU:C:2024:943, punkt 39 och där angiven rättspraxis).

35 Av det ovan anförda följer att en domstolsprövning av huruvida villkor i ett avtal som ingåtts mellan en konsument och en näringsidkare eventuellt är oskäliga är förenlig med effektivitetsprincipen med avseende på direktiv 93/13 om konsumenten informeras om förekomsten av en sådan prövning och om följderna av dennes passivitet i fråga om preklusion av rätten att göra gällande att avtalsvillkoren eventuellt är oskäliga, och om det beslut som fattas till följd av denna prövning är tillräckligt motiverat för att det ska vara möjligt att identifiera de villkor som varit föremål för denna prövning och skälen, om än kortfattade, till att domstolen fann att dessa villkor inte var oskäliga. Ett domstolsavgörande som uppfyller dessa krav kan hindra en ny prövning av huruvida avtalsvillkoren är oskäliga i ett senare förfarande (dom av den 29 februari 2024, Investcapital, C-724/22, EU:C:2024:182, punkt 45).

36 Enligt vad som upplysts i målet vid EU-domstolen utgör principen om rättskraft enligt tillämplig nationell lagstiftning hinder för att en sådan grund som kan tas upp ex officio – såsom grunden att ett avtalsvillkor är oskäligt – prövas i ett mål som förvisats till en annan domstol eller en annan dömande sammansättning efter underröjande av underinstansens dom, om förhållandena är sådana att denna grund inte har åberopats eller tagits upp ex officio under det förfarande som lett fram till domen om undanröjande med anledning av ett kassationsöverklagande och åberopandet av grunden således ofrånkomligen är oförenligt med innebörden av domslutet i den domen.

37 Det framgår även att i de domstolsavgöranden som rör tvisten i det nationella målet, och som nämns ovan i punkterna 13, 14 och 16, har ingen bedömning gjorts, vare sig av de domstolar som gjort en prövning i sak eller av Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen), av huruvida den påföljdsklausul som är aktuell i det nationella målet eventuellt är oskälig.

38 Enligt den hänskjutande domstolen har det emellertid fattats ett domstolsbeslut om underförstått erkännande av den aktuella påföljdsklausulens giltighet, eftersom beslutet att sätta ned straffavgiften, som fattats av de nationella domstolarna, logiskt sett förutsätter att denna klausul är giltig och har rättsverkningar. Enligt tillämplig nationell lagstiftning anses således en implicit prövning av om den aktuella påföljdsklausulen är oskälig ha ägt rum ex officio och omfattas av rättskraft. Så är fallet även om ingen därtill hörande motivering föreligger. Detta gör att den kontroll som krävs enligt den rättspraxis som anges ovan i punkterna 30 och 33–35 blir omöjlig att utföra, trots att ett domstolsförfarande om påföljdsklausulen alltjämt pågår.

39 Av detta följer att denna nationella lagstiftning, som fråntar konsumenten dennes processuella medel för att göra gällande sina rättigheter enligt direktiv 93/13, kan göra det omöjligt eller orimligt svårt för konsumenten att skydda dessa rättigheter, vilket sålunda strider mot effektivitetsprincipen.

40 Den hänskjutande domstolen har dessutom påpekat att de tilltänkta köparna har förhållit sig fullständigt passiva och först i samband med det andra kassationsöverklagandet har gjort gällande att den aktuella påföljdsklausulen var oskälig.

41 Effektivitetsprincipen kan visserligen inte anses ställa krav på att en fullständig passivitet från den berörda konsumentens sida uppvägs fullt ut (dom av den 24 juni 2025, GR REAL, C-351/23, EU:C:2025:474, punkt 58 och där angiven rättspraxis). Av beslutet om hänskjutande framgår

emellertid att de tilltänkta köparna i det förevarande fallet har deltagit i samtliga av de olika skedena av domstolsförfarandet och gjort gällande, om än först i samband med det andra kassationsöverklagandet, att den aktuella påföljdsklausulen var oskälig. De kan således inte anses ha förhållit sig fullständigt passiva.

42 Av det ovan anförda följer att tolkningsfrågan ska besvaras enligt följande. Artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 ska, i ljuset av effektivitetsprincipen och artikel 47 i stadgan, tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken tillämpningen av principen om rättskraft gör det omöjligt för en nationell domstol som prövar ett mål som har förvisats till den efter undanröjande av en dom med anledning av ett kassationsöverklagande, att ex officio pröva huruvida ett påstått oskäligt avtalsvillkor är ogiltigt, när konsumenten inte har åberopat grunden avseende avtalsvillkorets oskälighet under de föregående skedena av domstolsförfarandet, och när de nationella domstolarna under det förfarande som lett fram till domen om undanröjande med anledning av ett kassationsöverklagande inte ex officio har prövat frågan om villkorets ogiltighet.

Rättegångskostnader

43 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

Artiklarna 6.1 och 7.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska, i ljuset av effektivitetsprincipen och artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna,

tolkas så,

att de utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken tillämpningen av principen om rättskraft gör det omöjligt för en nationell domstol som prövar ett mål som har förvisats till den efter undanröjande av en dom med anledning av ett kassationsöverklagande, att ex officio pröva huruvida ett påstått oskäligt avtalsvillkor är ogiltigt, när konsumenten inte har åberopat grunden avseende avtalsvillkorets oskälighet under de föregående skedena av domstolsförfarandet, och när de nationella domstolarna under det förfarande som lett fram till domen om undanröjande med anledning av ett kassationsöverklagande inte ex officio har prövat frågan om villkorets ogiltighet.

Underskrifter